

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

חלה - פרק שני

משנת רפאל - שעט

ר' עובדיה מברטנורא

והא דמצרכי רבנן נשיכה ור' אליעזר נגיעה, הני מילי לצרף שתי עיסות יחד שאין בכל אחת כשיעור, אבל לענין לתרום [מן] המוקף אף נגיעה לא בעי, רק שיהיו סמוכים זה לזה. ובשלהי פרקין דאמר רבי אליעזר נתן פחות מכביצה באמצע כדי לתרום מן המוקף, אלמא בעינן נגיעה לענין מוקף, טהורה וטמאה, שאני מפני שהוא דבר שמקפיד על תערובתו אין הכלי מצרף: ה אינה חלה. דראשית עריסותיכם כתיב: וגזל ביד כהן. וצריך להחזירה לבעלים, שאם תשאר בידו יהיה סבור שעיסתו פטורה: העיסה עצמה. שהפריש חלתה קמח חיבת בחלה: והקמח. שבא ליד כהן בתורת חלה: אם יש בו כשיעור. חמשת רבעים קמח, חיבת בחלה: ואסורה לזרים. כל הקמח שבא ליד כהן, וחומרא בעלמא הוא, לפי שראו שבא ליד כהן שלא יאמרו ראינו זר אוכל חלות: וקפשה זקן זר. חטפה זקן זר ואכלה: קלקל לעצמו. דאכלה ואיענש: ותיקן

משנה ה

הַמְפְרִישׁ חֲלָתוֹ והיא עדיין **קָמַח** ולא מהעיסה, והרי חיוב החלה הוא משעה שגלגל העיסה ולש אותה, ולא כשהיא קמח, לכן החלק המופרש **אֵינָה חֲלָה, וְגֹזֵל בְּיַד כֹּהֵן** ויחזיר הכהן את הקמח לבעלים¹⁰. **הָעֵסָה עֲצָמָה** שממנה הופרש הקמח **חֵיבַת בַּחֲלָה, וְהַקָּמַח** שקיבל הכהן בתורת חלה - **אִם יֵשׁ בּוֹ כְּשֵׁעוֹר** החייב בחלה, **חֵיבַת בַּחֲלָה, וְאִסוּרָה לְזָרִים** - הואיל וקרא לה שם חלה ומסרה לכהן, מחמירים בה אף על פי שאינה חלה, כדי שלא יאמרו ראינו זר אוכל חלה, **דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ**. **אָמְרוּ לוֹ** חכמים לרבי יהושע: **מַעֲשֵׂה הִיא וְקַפְשָׁה** - חטפה **זָקֵן זָר** שאינו כהן. **אָמַר לָהֶם: אֵף הוּא** - הזקן **קִלְקַל לְעַצְמוֹ** - שאכל חלה שאסורה לו, ועבר על דברי חכמים, **וְתִקֵּן לְאַחֲרֵיהֶם** שיסמכו על הוראתו ויאכלו את החלה שהופרשה קמח, נמצא אותו זקן נענש, ואחרים אוכלים בשגגה ופטורים מעונש:

ביאורים והרחבות

הסל מצרפן. יש אומרים שצריך שהחלות יגעו זו בזו, ויש אומרים שהסל מצרפם גם אם לא יגעו.

בגמרא נידה (ה, א) למדין שהלכה כרבי אליעזר בארבע הלכות (ראה נידה א, ג), ומסקנת הגמרא שארבע ההלכות שהובאו שם הם רק בסדר טהרות, אבל בשאר סדרים יש עוד מקומות שהלכה כדבריו. והוכחה לכך ממשנתנו, שעליה אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי אליעזר. יצויין ששמואל פסק הלכה כרבי אליעזר בסדר טהרות אף על פי שהוא בדעת יחיד, אבל לעולם אין הלכה כמותו בשאר הלכות כשהוא בדעת יחיד, הואיל ורבי אליעזר "שמותי" הוא.

10. בגמרא קידושין (מו, ב) שאלו מדוע נחשב הקמח לגזל ביד הכהן? מדוע לא נאמר שהישראל ידע שאין מפרישים חלה קמח, ונתן לשם מתנה? והשיבו: אילו לא היה חיוב להחזיר את הקמח, היה יוצא מזה תקלה. כגון שיהיה לכהן פחות מקב ורבע של קמח, שהוא שיעור חלה, והוא ילוש עיסה מהקמח שלו יחד עם הקמח הזה שקיבל בתורת חלה, ובצירוף שניהם תצא עיסה שיש בה שיעור חיוב חלה, ויחשוב הכהן שנתקנה עיסתו ומותרת באכילה ללא הפרשת חלה, ויעבור על איסור אכילת טבל.

משנה 1

ר' עובדיה מברטנורא

לאחרים. שאחרים אוכלין ותולין בו, ומוצאים פתח להתיר, לפי שראוהו שאכל: ו חמשת רבעים. של קב חייבין בחלה, דכתיב (במדבר טו) ראשית עריסותיכם, ועיסת מדבר היתה עומר לגלגולת, והעומר עשירית האיפה הוא,

האיפה שלש סאין, והסאה ששה קבין, הרי י"ח קבין באיפה, והקב ד' לוגין, הרי ע"ב לוגין. עשירית שבעים - שבעה לוגין, ועשירית שני לוגין הוא ביצה וחומש ביצה, שהלוג הוא ששה ביצים. כשבאו לירושלים

והוסיפו שתות על המדות נמצא ששה לוגין - חמשה, ולוג השביעי - חמשה ביצים, שכל ששה נעשים חמשה, וביצה וחומש ביצה נעשית ביצה.

נמצא העומר שהיה במדבר שבעה לוגים וביצה וחומש ביצה, נעשה בירושלים ששה לוגין. כשבאו לציפורי והוסיפו שתות על המדות של ירושלים, נעשו הששה לוגין חמשה.

והיינו חמשת רבעים קמח. ונקראו הלוגין רבעים, לפי שהלוג הוא רובע הקב, שהקב ד' לוגין: הן ושארן. השאור שנותנין לתוכן: וסוכן. הוא הדק: מורסנן. הוא הגס. כולן מצטרפין עם הקמח להשלים השיעור, שכן עני אוכל פתו בעיסה מעורבת עם סובין

ומורסן: ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורים. שאין דרך עיסה להחזיר מורסן לתוכה לאחר שנטל ממנה: ז אחד מעשרים וארבעה. לפי שבעל הבית עיסתו מעוטה, ובפחות מאחד מעשרים וארבעה אין בה כדי מתנה, והתורה אמרה תתנו שיהא בו כדי נתינה: והעושה למשתה בנו. אף על פי שעושה עיסה מרובה לא פלוג בעיסת בעל הבית: נחתום העושה למכור בשוק. עיסתו מרובה, ובאחד ממ"ח יש בה כדי מתנה: וכן האשה העושה למכור. אע"פ שעיסתה מעוטה

לא פלוג בפת העשוי למכור: נטמאת. הואיל ולשריפה עומדת א' ממ"ח:

עיסה העשויה מחמשת רבעים של קב קמח שהם 5 לוגים, ובימינו 1.666 ק"ג חייבים בחלה. הנפח הזה כולל: הם - מיני התבואה ושארן - השאור שהעיסה מתחמצת בו וסבן - פסולת דקה ומרסנן - פסולת גסה, אם יש בכל אלה שיעור של חמשת רבעים - חייבין בחלה.

אם בשעת הניפוי ניטל מרסנן מתוכן - מהכמות של חמשת רבעים, ועתה הכמות הופחתה, ויחזר אחר כך המורסן לתוכן - הרי אלו פטורין מן החלה, כי הניפוי הפריד את המורסן שהוא פסולת, ואין דרך להחזיר את המורסן לקמח אחרי שניטל:

משנה 2

שיעור החלה החייבת, אחד מעשרים וארבעה בעיסה, כיוון שעיסת בעל הבית מועטת, והתורה אמרה 'תתנו' - שיהא בו כדי מתנה לכהן.

העושה עסה לעצמו שהיא מעטה, והעושה למשתה בנו שהיא מרובה, שיעור החלה שצריך להפריש הוא אחד מעשרים וארבעה בעיסה, שלא חילקו חכמים בעיסת בעל הבית בין עיסה מועטה למרובה.

נחתום שהוא עושה למכור בשוק ורגיל לעשות עיסה גדולה, וכן האשה שהיא עושה למכור בשוק - שיעור החלה הוא אחד מארבעים ושמונה בעיסה.

נטמאת עסתה של האשה העושה לעצמה, אם נטמאת העיסה כשהיא שונגת - כגון ששכחה שהיא

ומורסן: ניטל מורסנן מתוכן וחזר לתוכן הרי אלו פטורים. שאין דרך עיסה להחזיר מורסן לתוכה לאחר שנטל ממנה: ז אחד מעשרים וארבעה. לפי שבעל הבית עיסתו מעוטה, ובפחות מאחד מעשרים וארבעה אין בה כדי מתנה, והתורה אמרה תתנו שיהא בו כדי נתינה: והעושה למשתה בנו. אף על פי שעושה עיסה מרובה לא פלוג בעיסת בעל הבית: נחתום העושה למכור בשוק. עיסתו מרובה, ובאחד ממ"ח יש בה כדי מתנה: וכן האשה העושה למכור. אע"פ שעיסתה מעוטה לא פלוג בפת העשוי למכור: נטמאת. הואיל ולשריפה עומדת א' ממ"ח: